Р. К. Шәехова

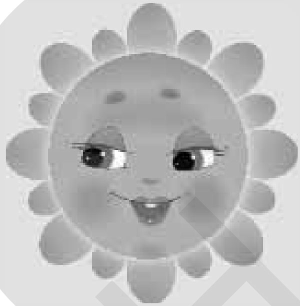

Авазларны уйнатып

Методик кулланма

Мәктәпкә әзерлек төркемендә эшләүче
тәрбиячеләр өчен

Казан
ХӨТЕР
2011

УДК 512.145
ББК 81.2Тат
Ш11

Рецензентлар:
М. Г. Мозаффарова —
ТР Мәгарифне үстерү институтының мәгарифтә милли проблемалар лабораториясе мөдире, педагогика фәннәре кандидаты
Г. Х. Кәримова —
Казан шәһәре 50 нче балалар бакчасының югары квалификацион категорияле татар теленә өйрәтү тәрбиячесе

Тышлык рәссамы ***Юлия Щетинкина***

Шәехова, Р.К.
Ш11 Авазларны уйнатып : методик кулланма: мәктәпкә әзерлек төркемендә эшләүче тәрбиячеләр өчен. – Казан : Татарстан Республикасы «ХӘТЕР» нәшрияты, 2011.– 44 б.
ISBN 978-5-94113-372-7

УДК 512.145
ББК 81.2Тат

Тәкъдим ителгән методик кулланмада мәктәпкә әзерлек төркемендә эшләүче тәрбиячеләр өчен балаларны уку-язу нигезләрен үзләштерүгә әзерләү буенча шөгыльләр системасы күрсәтелгән.

ISBN 978-5-94113-372-7

© Татарстан Республикасы «ХӘТЕР» нәшрияты, 2011
© Шәехова Р. К., 2011

НЕТЕР Р.Н.

Аңлатма язуы

«Мәктәпкә әзерлек программасы»ның «Туган телебезне өйрәнәбез» бүлеге баланың сүз байлыгын арттыру, бәйләнешле сөйләм үсешен, аның эчтәлеген тасвирлап һәм хикәяләп сөйләү, иҗади фикер йөртү һәм фикерен аңлатып бирә белү күнекмәсе үсешен тәэмин итү эшчәнлеге билгели.

Әлеге бүлектә шөгыль әзерләү һәм үткәрү барышында балаларны грамоталылык нигезләрен үзләштерү эшенә актив әзерләү алып барыла. Педагог максатчан рәвештә балаларны тәкъдим ителгән һәр сүзгә аваз анализы ясарга: сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аера белергә, теге яки бу сүзне барлыкка китергән авазлар рәтендә ориентлашырга, бирелгән модельләргә туры китереп сүзләр сайларга өйрәтә.

Сүзләргә аваз анализы – Программа таләп иткән уку эшчәнлегенең берничә адымын үз эченә алган бик катлаулы бурыч. Әлеге бурычны эффектив хәл итүдә «Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы: авазларны уйнатып» дип аталган эш дәфтәрләре ярдәмгә киләчәк.

Сүзләргә аваз анализы ясау процессын адымлап карыйк.

Беренче адым: авазларны әйтә-әйтә, күрсәткеч таякчыкны сүзнең схемасы буенча йөртү. Әле укырга өйрәнмәгән бала өчен бу гамәл үтә катлаулы. Авазны әйтү һәм күрсәткеч таякчыкны салмак кына хәрәкәтләндерү процессларының тәңгәллеген тәэмин итүдә тәрбияченең (укытучының) роле аеруча зур. Такта янында эшләүче баланың кулыннан тотып, күрсәткеч таякчыкны хәрәкәтләндерүдә ярдәм итү зарур. Шушы рухта ярдәмләшеп эшләү өчен, такта янына мөмкин кадәр күбрәк баланы чакыру кирәк, һәм бу этапта анализ өчен 2–3 аваздан гына торган сүзләр бирү мөһим.

Икенче адым: сүздәге авазларны интонация белән аерып, бер-бер артлы әйтү. Бу гамәл бала өчен гадәти эш түгел, шуңа күрә авыр. *(Сер түгел, һәр тәрбияче дә билгеле бер авазны гына интонация белән оста итеп аерып күрсәтә алмый.)*

Өченче адым: интонация белән аерып алынган авазның үзен генә әйтү. Бу да шактый катлаулы бурыч: балалар еш кына сузык авазны интонация белән күрсәткәннән соң да аерып алып әйтә алмыйлар, ә алдагы тартык авазга кушып кына әйтәләр. Шушы киң таралган хатаны булдырмый калу максаты белән «Тере модельләр» уенын куллану тәкъдим ителә.

Дүртенче адым (сүзгә аваз анализы ясауның башлангыч этабында башкарылырга тиешле соңгы адым): ***интонация белән аерып алынган һәм аерым да әйтелгән авазны фишка белән тамгалау.***

Бу чорда балалар гаҗәеп катлаулы гамәл үзләштерәләр – үзләренең артикуляцияләре белән идарә итәргә, сөйләмнәрен күрсәткеч таякчык хәрәкәте белән тәңгәл китерергә өйрәнәләр. Уку эшчәнлегенең әлеге адымын такта янында берничә бала белән кабатлаганнан соң гына, балаларга үзләренең эш дәфтәрләреннән үз күрсәткеч таякчыклары ярдәмендә мөстәкыйль рәвештә «укырга» тәкъдим ителә.

Тәрбияче (укытучы) сөйләме баланың сөйләм үсеше өчен мөһим чыганак, өлге булып тора. Авазларны дөрес әйтү күнекмәсе уңышлы формалашсын өчен, сөйләмдә авазларны һәм аваз кушылмаларын ачык, аңлаешлы әйтү зарур. Педагог сүзләргә аваз анализы ясарга гына өйрәтеп калмый, ә балаларның диалогик һәм монологик сөйләмнәре формалашуга да нигез сала. Бу нәтиҗәлелек педагогның баланы тыңлый һәм ишетә белүенә, фикерен әйтергә ярдәм итеп, төгәлрәк һәм урынлырак сүзләрне, гыйбарәләрне вакытында әйтеп җибәрә белүенә дә бәйле.

Мәгълүм булганча, сөйләмнең төрле стильләре телнең лексик, грамматик, фонологик (бер үк фразаның төрле интонация белән әйтелүе) ***синонимлык*** мөмкинлекләренә дә бәйле. Балалар синонимнарны никадәр еш ишетсәләр һәм кулланадар, аларның сөйләмнәре шулкадәр бай һәм сәнгатьчә яңгырашлы булачак.

Педагог тарафыннан көндәлек аралашуда, уен ситуацияләрендә, шулай ук төрле шөгыльләр барышында һәр баланың сүз байлыгы ачыклануы һәм активлаштырылуы зарур. Моның өчен махсус дидактик уеннар һәм күнегүләрнең гамәлгә куелуы мөһим. Бу очракта «Кем башкача әйтер?», «Кем күбрәк атар?», «Кем тулырак сөйләр?», «Кем киресен әйтер?» кебек күнегүләр аеруча эффектив булачак.

Мәктәпкәчә әзерлек чорында балаларның кечкенә күләмле текстларны бәйләнешле һәм эзлекле итеп сөйли белү күнекмәләрен камилләштерү дәвам итә. Бу чорда Ф.Йосыпов, З.Камалова, Р.Борһановаларның «Гөлбакча» («Мәгариф», 1990) китабына кертелгән хикәяләр һәм әкиятләрне куллану максатка ярашлы булыр. Бу очракта әсәрне башта педагог укый. Аннан соң, сюжетны истә калдыру гына түгел, ә логик сөйләм формалаштыру бурычын да хәл итү йөзеннән, әсәр сюжеты буенча әңгәмә оештырыла. Шуңа күрә әңгәмә, һичшиксез, әсәрдә тасвирланган вакыйгаларны текстка якын һәм мавыктыргыч итеп сөйләп бирү, автор куйган сорауга бергәләп җавап эзләү ихтыяҗы уята торган сорау һәм биремнәр белән баетылырга тиеш.

Сөйләмнең синтаксик ягын камилләштерү өчен, баланы үз фикерен дәлилле аңлата белергә өйрәтү мөһим. Моның өчен әзерлек барышында, махсус рәвештә, дәлилле фикер, инандыру таләп ителгән ситуацияләр тудыру кирәк.

Предмет турында сөйләгәндә, алты яшьлек бала аның төсен, үлчәмен һәм башка үзенчәлекләрен атый. Бу исә аның сөйләменең тиңдәш кисәкләр белән баетылуына китерә. Менә шундый мизгелләрдә бала сөйләменең матурлыгын – аңа башкаларның да игътибарын җәлеп итеп, мактап алу *(«...тыңлагыз әле, төлке турында Камил ничек кызыклы, матур итеп сөйләде: матур, шаян...»)* урынлы булыр.

Мәктәпкә әзерлек чорында балалар кисәкләргә бүленгән рәсемнәр буенча сюжет төзиләр. Әлбәттә, андый рәсемнәрне балалар рәхәтләнеп өйрәнә. Рәсемнәрне билгеле бер эзлеклелектә зур мавыгу белән «җыялар» һәм үз гамәлләрен аңлатып та бирә алалар. Аларның сөйләмендә җәенке җөмләләр киң кулланылышка керә. Сюжетлы рәсемнәр балаларда иҗади эшчәнлек ихтыяҗы тудыра (хикәяләр төзү) һәм формалаштыра, иҗади фикерләүләрен һәм образлы күзаллауларын активлаштыра. Максатка ярашлы сюжетлы рәсемнәрне Н.Виноградованың «Придумай и расскажи» дип аталган әсбабыннан алырга була.

«Туган телне өйрәнәбез» бүлегенә атнага 1–2 сәгать исәбеннән 64 шөгыль каралган. Шөгыльләрнең дәвамлылыгы 30 минуттан артмаска тиеш. Әлеге бүлектә төп игътибар комплекслы шөгыльләргә бирелә. Аларда берничә дидактик бурыч (белем һәм күнекмәләр системага салына, иҗади сәләт үсеше тәэмин ителә) берьюлы гамәлгә ашырыла.

Мәктәпкәчә тәрбиянең гуманистик концепциясе кысаларында баланың шәхес буларак формалашуына, уку һәм укудан тыш эшчәнлектә активлык үсешенә максималь йогынты ясау өчен җирлек тудырылу зарур. Программа таләп иткән бурычларның кайсыларын – шөгыльләрдә, кайсыларын мөстәкыйль эшчәнлектә хәл итү уңышлы, кайчан һәм нинди шартларда кабатлауның кулай булуын педагогка шәхси тәҗрибәсе, иҗади сәләте һәм укыту-методик әдәбият ярдәмгә киләчәк. Күпьеллык тәҗрибә туган телгә өйрәтү шөгыльләренең инде тотрыклы структурасы барлыгын күрсәтә. Структураның яңа вариантларын эзләү мөмкин, әлбәттә; ә инде аларны гамәлгә кую фәкать максатка ярашлылык принцибы нигезендә генә була ала.

Автор

Мәктәпкә әзерлек төркемендә эшләүче тәрбиячеләр (укытучылар) өчен технологик карта

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
1.	Авазны сүздән интонация белән аерып алу.	Педагог тарафыннан интонация белән аерып алынган авазларны ишетергә өйрәтү. Бирелгән аваз белән сүзләрне әйтү күнекмәләрен булдыру. Балаларның тәрбияче сөйләме белән кызыксынуларын хуплау. Тәрбияче булышлыгы белән уеннарда диалогик аралашуны җайга салу. *Шар, шарф, шалкан, кош, шикәр, чыршы, кишер, пирожный, жираф* сүзләренә аваз анализы ясау.	Балаларны уку әсбабы белән таныштыру. «Күзгә парта» уены. Авазларны дөрес әйтергә өйрәнү күнегүләре. Рәсемнәр буенча эш: һәрбер сүздә интонация белән **[ш]** авазын аерып алу. Рәсем буенча тасвирлама текст төзү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 4–5.
2.	**[ш]** авазын сүздән интонация белән аерып алу.	Педагог тарафыннан интонация белән аерып алынган авазларны ишетү күнекмәләрен ныгыту. Авазны сүздән мөстәкыйль аерып алырга өйрәтү (педагог үрнәгендә). «Аваз» төшенчәсен күзаллауны формалаштыру. Балаларның сүз байлыгын активлаштырырга булышлык итү.	Телшомарткыч белән эш. Истә калдыру ситуациясе тудыру; үзләштерелгән **[ш]** авазын ишетү һәм аерып алу күнекмәсен ныгыту. **[ш]** авазы «яшерелгән» рәсемнәр белән эш. «Кайтаваз» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 6–7.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Каш, машина, шакмак, оекбаш, карандаш, (яшь) кеше; аю, туңдырма, жираф сүзләренә аваз анализы ясау.	«Ягымлы сүзләр» уены *(песи-пескәй, кәҗә-кәҗәкәй, баш-башкай).*	
3.	Артикуляция һәм яңгырашлары буенча якын торган **[ш]** һәм **[ж]** авазларын чагыштыру.	Сүздән аерым авазны интонация белән аерып алып әйтү күнекмәсен ныгыту. Бирелгән авазны аерып алу, артикуляция һәм яңгырашлары буенча якын торган авазларны чагыштыра белү (терминнарны кулланмыйча гына) күнекмәсен формалаштыру. Балаларның сөйләмен гомумиләштерүче сүзләр (киемнәр, хайваннар, үсемлекләр) белән баету һәм гомумиләштерә белү күнекмәсен булдыру. *Башлык, кош, көнбагыш, кашык, груша; жилет, пирожный, журнал, жираф* сүзләренә аваз анализы ясау.	Җил турында шигъри табышмак әйтү. Рәсемнәр буенча **[ж]** авазы ишетелгән сүзләрне әйтү. Рәсемнәр буенча **[ш]** авазы ишетелгән сүзләрне әйтү. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уены (фишкалар ярдәмендә уйнала). Рәсемнәр карау, предметларны функциональ билгеләре буенча классификацияләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 8–9.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
4.	Сүздән **[ж]** һәм **[жь]** авазларын аерып алу.	Сүзне аерым авазны интонация белән аерып алып әйтү күнекмәсен ныгыту. **[ж]** авазын ишетү һәм әйтү күнекмәсен булдыру. Сөйләмдә **[жь]** һәм **[ж]** авазлары булган сүзләрне активлаштыру. Балаларны калын (кырыс) һәм нечкә (ягымлы) әйтелә торган тартык авазларны ишетү һәм аларны аера белү күнекмәсен булдыру. Сөйләмдә антоним сүзләрне актив куллануларына булышлык итү. *Җиләк, җилкән, җимлек, җимешләр, кәҗә, җир, җанвар, тажҗ, җомга* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Зур һәм кечкенә конгызлар» уен-күнегүе. Авазларны дөрес әйтергә өйрәнү күнегүләре. «Кайтаваз» уены. Рәсемнәр буенча «ягымлы» **[жь]** авазы кергән сүзләрне әйтү. «Киресен әйт» уены *(авыр – җиңел, җайсыз – җайлы, салкын – җылы).*	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 10–11.
5.	Сүздән **[з]** һәм **[зь]** авазларын аерып алу.	Сүзне аерым авазны интонация белән аерып алып әйтү күнекмәсен ныгыту. Балаларның калын (кырыс) һәм нечкә (ягымлы) әйтелә торган тартык авазларны ишетү һәм бербереннән аера белү күнекмәләрен үстерү.	«Зур һәм кечкенә черкиләр» уен-күнегүе. Авазларны дөрес әйтергә өйрәнү күнегүләре. Рәсемнәр буенча «кырыс» **[з]** авазы кергән сүзләрне әйтү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 12–13.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Сөйләмдә **[зь]** һәм **[з]** авазлары булган сүзләрне активлаштыру. Балаларда авазларның төрле яңгырашын белергә теләү хисе уяту һәм игътибарлы булырга өйрәтү. *Коңгыз, каз, карбыз, ваза, зебра, тәрәзә, көзге, кәрзин, күзлек* сүзләренә аваз анализы ясау.	Рәсемнәр буенча «ягымлы» **[зь]** авазы кергән сүзләрне әйтү. «Умарталык» рольле уены (умартачы ролендә – педагог, бал кортлары ролендә – балалар).	
6.	Сүздән **[з]** һәм **[зь]**; **[ж]** һәм **[жь]** авазларын аерып алу.	Шигъри юллардан аерым авазны интонация белән аерып алып әйтү күнекмәсен булдыру. Балаларның артикуляция һәм яңгырашлары буенча якын торган авазларны чагыштыра белү, калын (кырыс) һәм нечкә (ягымлы) әйтелә торган тартык авазларны ишетү һәм бер-береннән аера белү күнекмәләрен үстерү. Сөйләмдә **[зь]** һәм **[з]**; **[ж]** һәм **[жь]** авазлары булган сүзләрне активлаштыру. *Казан, роза, бозау, зебра, күзлек, җиләк, җимлек, таҗ, божра* сүзләренә аваз анализы ясау. Биремнәрне мөстәкыйль үтәргә омтылу өчен җирлек булдыру.	Шигъри юллар тыңлау. Шигырьдәге **[ж]** авазлары ишетелгән сүзләрне әйтү. Шигырьдәге **[з]** авазлары ишетелгән сүзләрне әйтү. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Игътибарлы бул!» уены. Рәсем буенча тасвирлама текст төзү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 14–15.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
7.	Калын һәм нечкә әйтелә торган тартык **[с]** һәм **[сь]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен булдыру. Тартык авазның калын яки нечкә әйтелешле булуын билгеләү ысулын үзләштерү. Танып белү эшчәнлегендә үзләштерелгән алгоритмны куллану күнекмәсен формалаштыру. *Сарык, сабын, сыер, сарымсак, песи, сөлге, кәбестә, сәгать* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Каз һәм каз бәбкәсе» уены. Рәсемнәр белән эш: исемнәрендә «кырыс» **[с]** һәм «ягымлы» **[сь]** авазлары ишетелгән предметларны атау. «Кырыс» һәм «ягымлы» малайлар» уен-күнегүе. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. Иллюстрацияләр буенча «кырыс» һәм «ягымлы» малайлар турында тасвирлама-текст төзү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 16–17.
8.	**[л]** һәм **[ль]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	«Кырыс» һәм «ягымлы» аваз төшенчәләрен ныгыту. Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм, авазның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү.	Рәсемнәрдәге хайван һәм башка җан ияләренең исемнәрен әйтү. Предметларны функциональ билгеләре буенча классификацияләү. Хайваннар турында әңгәмә үткәрү. Рәсемнәр белән эш: сүзләрдән интонация белән **[л]** һәм **[ль]** аваз-	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 18–19.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Күмәк сөйләшүдә катнашу теләге уяту: сораулар бирү; җавапларны дәлилли белү, куелган сорауларга җавап бирү күнекмәләрен үстерү. Балаларда хайваннар дөньясына карата кызыксыну уяту. *Алма, шалкан, акула, болан, крокодил, елан, балык, фил, төлке, дельфин, күбәләк, леопард, че探* сүзләренә аваз анализы ясау.	ларын аерып алу буенча күнегү. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Кайтаваз» уены.	
9.	**[м]** һәм **[мь]** авазларын ишетү һәм бер-береннән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. Балаларның үзләренә якын булган темага, сөйләмнәрендә үткәннәрнең тәэсирен чагылдырып сөйли белү күнекмәләрен камилләштерү. *Мәк, маймыл, муенса, сарымсак, йомгак, алма, миләш, мәче, гөмбә* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Мырауҗан» хикәясен тыңлау. Монологик сөйләм күнекмәсе. (Балалар үзләре яраткан хайван турында сөйлиләр.) Хикәядәге сүздән интонация белән **[м]** һәм **[мь]** авазларын аерып алу буенча күнегүләр. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 20–21.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
10.	**[н]** һәм **[нь]; [ң]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. **[ң]** авазының үзенчәлеге белән таныштыру. Бирелгән авазга сүзләр уйлап әйтү күнекмәләрен ныгыту. Аралашу, игътибар белән тыңлау, ишетү, иптәшләренең җавабы белән килешү яки килешмәүләрен дустанә әйтеп бирә белү күнекмәсен формалаштыру. *Чана, нарат, гармун, тиен, имән, инә, кыңгырау, яңгыр, уңыш, таң, моң, дуңгыз, бәрәңге, чаңгы* сүзләренә аваз анализы ясау.	Шигырь тыңлау. Интонация белән сүздән **[н]** һәм **[нь]** авазларын аерып алуга күнегү. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Кайтаваз» уены. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 22–23.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
11.	**[р]** һәм **[рь]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү **[р]** авазын камил әйтү күнекмәсен булдыру. Сүзләрнең әйтелешләре ягыннан охшашлыгын, аермасын таба белү күнекмәләрен булдыру. Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәсен үстерү. *Сарык, сыер, арыслан, бүре, керпе, көнгерә* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Цирк аренасында юлбарыслар» рольле уены. Авазларны дөрес әйтергә өйрәнү күнегүләре. «Исемендә **[р]** авазы бармы?» уены. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Нәрсә белән охшаш, нәрсә белән аерыла?» уены *(сарык – сыер – арыслан; бүре – керпе – көнгерә).*	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 24–25.
12.	**[к]** һәм **[кь]**; **[къ]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү.	Р. Миңнуллинның «К»-лар тулган бакчага» шигырен тыңлау. Шигырьдән **[къ]** авазы кергән сүзләрне сайлап алып, **[къ]** авазын интонация белән сүздән аерып алуга күнегү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 26–27.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Уку эшчәнлеге компоненты булган үз-үзеңә контроль ясый белү күнекмәсен булдыру. Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәсен үстерү. *Курчак, бака, тавык, кишер, акча, көзге, тәлинкә, күбәләк, күлмәк* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Шигырьдәге **[к]** һәм **[къ]** авазлары кергән сүзләрне табып әйтү. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Кайтаваз» уены.	
13.	**[п]** һәм **[пь]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. Шигырьне сәнгатьле итеп укуларына ирешү. Чагыштыра белү, игътибарлы булу кебек сыйфатлар үсешен тәэмин итү. *Помидор, песнәк, чыпчык, китап, туп, пәрәмәч, пәлтә, ипи*, *җеп* сүзләренә аваз анализы ясау.	Песи турында телшомарткыч өйрәнү. «Песи һәм тычкан нәрсә белән охшаш, нәрсә белән аерыла?» уен-биреме. «Шигырьдәге «кырыс» **[п]**, ягымлы **[пь]** авазы кергән сүзләрне табып әйт» уен-биреме. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Кайтаваз» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 28–29.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
14.	**[в]** һәм **[вь]; [w]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. Татар теленә хас булган **[w]** авазының үзенчәлеге белән таныштыру. *Ваза, слива, виноград, велосипед, тавык, кавын, савыт, самавыр, хәлвә* сүзләренә аваз анализы ясау.	Шигъри юллар тыңлау. «Шигырьдәге «кырыс» **[в]** һәм «ягымлы» **[вь]** авазы кергән сүзләрне әйт» уен-күнегүе. Дидактик материал белән эшләү. **[w]** авазы кергән сүзләр белән «Кайтаваз» уены. «Дусларга үз рәсемнәрен табарга булыш!» уен-күнегүе.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 30–31.
15.	**[г]** һәм **[гъ];** **[гъ]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. Татар теленә хас булган **[гъ]** авазының үзенчәлеге белән таныштыру.	Интонация белән сүздән беренче авазны аерып алып, аны башка авазлардан аерып әйтеп, рәсемнәрдә бирелгән предметларның исемнәрен әйтү. Схемадагы калын (нечкә) әйтелешле тартык авазларны зәңгәр (яшел) карандаш белән буяу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 32–33.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Сүзнең беренче авазын аерып ала белү күнекмәләрен үстерү. *Лимон, роза, ромашка, кит, кишер, машина, маймыл, пәлтә, пәрәмәч; гном, гитара, гармун, сәгать, бәрәңге, сөлге, күгәрчен, гөмбә, көнгерә; карга, багана, таган* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Шундый ук аваздан башланган сүз әйт» уенбиреме. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Кайтаваз» уены.	
16.	**[х]** һәм **[хь]**; **[h]** авазларын ишетү һәм сүздән интонация белән аерып алу.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. Татар теленә генә хас булган **[h]** авазының үзенчәлеге белән таныштыру. Туган телнең үзенчәлекләрен күбрәк белү теләге, кызыксыну уяту. *Халат, хат, шахмат, хәлвә, хәреф, хөрмә, һәйкәл, һөнәр, шәһәр, һава, Илһам* сүзләренә аваз анализы ясау.	Р. Миңнуллинның «Хат» шигырен тыңлау. «Шигырьдәге «кырыс» **[х]** һәм «ягымлы» **[хь]** авазы кергән сүзләрне әйтү. Мөстәкыйль эш: «Рәсемнәрне «малайлар портреты» белән тоташтыр». «**[h]** авазы кергән сүзләр белән «Кайтаваз» уены. «**[h]** авазы кергән сүзләр уйлап әйт» уен-ярышы.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 34–35.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
17.	Сүзнең беренче авазын аерып ала белү күнекмәләрен ныгыту.	Балаларда сүздән авазны интонация белән аерып алу һәм аның калынлыгын-нечкәлеген саклап калып, башка авазлардан аерып әйтү күнекмәсен үстерү. Тартык авазның калын һәм нечкә әйтелешен ачыклау ысулын куллану күнекмәсен камилләштерү. Түбәндәге план-схема буенча табышмаклар төзи белү күнекмәсен булдыру: «Нәрсәгә охшаган? Нәрсә белән аерыла?» Балаларда иҗади фикерләү күнекмәсен булдыру. *Бака – бәрән, лампа – лимон, рам – рәшәткә, җанвар – җиләк, флаг – фил, сабын – себерке, машина – мәче, карбыз – күгәрчен, груша – герб, ваза – виноград* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Рәсемдәге сүзләрнең беренче авазын әйт» биреме. «Парын тап һәм дөрес итеп буя» уен-биреме. «Туганын тап» уены. «Дөрес әйт» уены. Табышмак төзү һәм җавабының рәсемен ясау.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 36–37.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
18.	Сүз схемасы төзү.	Авазларны шартлы билгеләр белән күрсәтеп, сүзнең схемасын төзү күнекмәсен булдыру. Сүзнең беренче авазын аерып ала белү күнекмәләрен ныгыту. Уку эшчәнлеге компоненты булган үзконтроль, үзбәя күнекмәләрен булдыру. Әңгәмәдә катнашу теләге һәм үз-үзенә ышаныч уяту өчен җирлек булдыру. *Аю, агач, ат, автобус, учак, уенчык, урындык, укучы* сүзләренә аваз анализы ясау.	Иллюстрация эчтәлеге буенча әңгәмә. «Рәсем буенча хикәянең башын уйла» биреме. *Ау* сүзендә **[а]** һәм **[у]** авазларын интонация белән аерып алу. *«Ау»* сүзен схемада күрсәтү. Эш дәфтәрендә мөстәкыйль эшләү. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 38–39.
19.	Аваз модельләрен кулланып, сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзгә аваз анализы ясау ысулын аерып алу. «Схема», «модель» төшенчәләрен үзләштерү. *Ат* һәм *ут* сүзләренә аваз анализы ясау. Чагыштыра белү, игътибарлы булу кебек сыйфатлар үсешен тәэмин итү.	*Ат* сүзенә аваз анализы ясау. «Тере модельләр» уены. *Ут* сүзенә аваз анализы ясау. *Ат* һәм *ут* сүзләрен чагыштыру. 5. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 40–41.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
20.	Сүзләрнең төзелешен һәм мәгънәсен аңлату.	Схеманы «укып», сүзләрне чагыштыру. «Схема», «модель» төшенчәләрен ныгыту. Бирелгән аваз кергән сүзләр сайлап алу күнекмәләрен булдыру. *Туп* һәм *тун* сүзләренә аваз анализы ясау, аларны чагыштыру. «Ул нинди? – Шундый ук, нәрсә?» схемасы буенча табышмаклар төзү. Балаларда иҗади фикерләү күнекмәсен булдыру.	*Туп* сүзенә аваз анализы ясау. «Тере модельләр» уены. Схеманы укып, *туп* һәм *тун* сүзләрен чагыштыру. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уен-ярышы. Үсемлекләр турында табышмаклар төзү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 42–43.
21.	Сүзләрдә авазның урынын билгеләү.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен камилләштерү, модель буенча сүзләрне чагыштыру. Сүздә авазның урынын билгеләргә өйрәтү. Бирелгән сүзгә тамырдаш сүзләр сайлау аша сүз байлыгын арттыру. Бәйләнешле сөйләм үстерү. Яңа сүзләрне *(орлык, үсенте, чәчәк бөресе, чәчәк)* сөйләмдә активлаштыру. *Мәк* сүзенә аваз анализы ясау.	*Мәк* сүзенә аваз анализы ясау. *Мәк* сүзе белән «Тере модельләр» уены. «Башта нәрсә, аннан соң нәрсә?» дидактик уены. «Охшаш сүзләр уйлап әйт» дидактик уены (мәк – мәкле, чәчәк – чәчәкле...). «Кем күбрәк сүз әйтә?» уен-ярышы. «Сез beләсезме, миләш – ул...». Яңа мәгълүмат ишетеп кабул итү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 44.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
22.	Татар теленең үзенчәлекле авазлары (**[ү]**, **[ә]**) кергән сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен камилләштерү. Сүзне әйткәндә бирелгән авазны аерып алу, сүзләрдә бертөрле авазларны табып әйтү күнекмәләрен ныгыту. Балаларда бирелгән мәгълүматка карата кызыксыну һәм игътибарлылык булдыру. *Мүк* һәм *мәк* сүзләренә аваз анализы ясау, аларны чагыштыру.	«Сез беләсезме, мүк – ул...». Яңа мәгълүмат ишетеп кабул итү. *Мүк* сүзенә аваз анализы ясау. **[ү]** авазы кергән сүзләр уйлап әйтү. *Мүк* һәм *мәк* сүзләрен чагыштыру. «Сүзне уйлап әйт» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 45–46.
23.	Күп мәгънәле сүзләр төшенчәсе белән таныштыру.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен камилләштерү. Сүздән беренче һәм соңгы авазларны аерып алуга күнегүләр бирү. «Күп мәгънәле сүзләр» төшенчәсе белән таныштыру. Игътибарлылык һәм иҗади фикер үсеше өчен җирлек тудыру.	*Күл* сүзенә аваз анализы ясау. *Мүк* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Күл* һәм *мүк* сүзләрен чагыштыру. «Сүзләр чылбыры» уены. «Сез беләсезме, нинди энәләр була?...». Яңа мәгълүмат ишетеп кабул итү (тегү энәсе, бәйләү энәсе, ылыс-энә, керпе энәсе, кактус энәсе һ.б.).	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 47–48.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
24.	Калын һәм нечкә әйтелешле сүзләрне чагыштыру.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен камилләштерү. Балаларның калын һәм нечкә авазларны парлап әйтә белүләрен ныгыту. Сүзләрне чагыштыра белү күнекмәләрен үстерү. *Сул, кул, күлмәк, сыр, слива, сөт, сок, сохари, салат* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Кул* сүзенә аваз анализы ясау. *Кул* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Сул* сүзенә аваз анализы ясау. *Сул* сүзенең мәгънәсен аңлату. *Сул* һәм *кул, кул* һәм *күл, мәк* һәм *күл* сүзләрен чагыштыру. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 49–50.
25.	Нечкә әйтелешле сүзләр белән эш.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен камилләштерү. Нечкә әйтелешле тартык аваздан башланган сүзләр уйлап әйтә белүләрен ныгыту. Балаларның игътибарын, җавап әзерләү тизлеген үстерү; аларда танып белүгә кызыксыну уяту. *Песнәк, җеп, төлке, шикәр, диван, мәк, гитара, бегемот, сәгать, кишер, зебра, чиләк* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Күл* сүзенә аваз анализы ясау. *Күл* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Кул* һәм *күл* сүзләрен чагыштыру. «Бу рәсемнәрнең атамаларында нинди охшашлык бар?» биреме. Туп белән уен: «Дөрес әйт».	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 51–52.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
26.	Калын әйтелешле сүзләр белән күнегүләр.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен камилләштерү. Сүзләрне чагыштыра белү күнекмәләрен үстерү. Балаларның игътибарын, җавап әзерләү тизлеген үстерү. *Пычак, кояш, сабын, шарф, балык, тукран, чаңгы, дага, хат, гармун, нарат, маймыл, рам* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Тоз* сүзенә аваз анализы ясау. *Көз* сүзенә аваз анализы ясау. *Тоз* һәм *көз* сүзләрен чагыштыру. «Бу рәсемнәрнең атамаларында нинди охшашлык бар?» биреме. Туп белән уен: «Дөрес әйт».	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 53–54.
27.	Сузык авазлар төшенчәсе белән таныштыру.	Сузык авазларның «төсле» билгеләмәсе белән таныштыру. Сүзгә аваз анализы ясарга өйрәтүне дәвам итү, сүздәге сузык авазларны табып әйтү. Мөстәкыйль рәвештә сузык авазны сүздән аерып алуга күнегүләр бирү. Иҗади характердагы уен-биремнәрне үтәү күнекмәләрен үстерү. *Шар (шарф, алма, ручка), мәк (миләш, әтәч, кәбестә), күл (күлмәк, үрдәк, лимон), көз (көнгерә, өстәл, зебра)* сүзләренә аваз анализы ясау.	Дәфтәрләрдә сүзнең аваз төзелеше буенча эш. «Тылсымлы» сузык авазлар турында хикәя тыңлау. *Шар, мәк* сүзләренә аваз анализы ясау. «Сүзләрдәге сузык авазларны тап!» уен-күнегүе. Ребус чишү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 55–56.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
28.	Сузык авазлар төшенчәсе белән күнегүләр.	Сүзгә аваз анализы ясау күнекмәсен үстерү. Сузык авазларны тартык авазлардан аера белү күнекмәләрен ныгыту. Бер үк авазлардан төзелгән төрле мәгънә белдерә торган сүзләрне урынлы куллану күнекмәсен булдыру. *Бала, үлән, дару, роза, лалә* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Бала* сүзенә аваз анализы ясау. «Тылсымлы авазларны без ничек беләбез?» әңгәмәсе. *Бала* сүзе белән «Тере модельләр» уены. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Бала һәм олы кеше нәрсә белән охшаш (охшаш түгел)?» уен-биреме.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 57–58.
29.	Калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазлар төшенчәләрен кертү.	«Калын әйтелешле тартык аваз» һәм «нечкә әйтелешле тартык аваз» төшенчәләре белән таныштыру. Калын һәм нечкә әйтелешле тартыкларны төсле фишкалар белән билгеләү. Сүзгә аваз анализы ясау, әйтелгән сүз белән сүзнең авазлар төзелеше схемасының үзара бәйләнешен билгеләү. Балаларда пөхтәлек, игътибарлылык, җаваплылык тәрбияләү.	Схема буенча *лалә* сүзенә аваз анализы ясау. Калын һәм нечкә әйтелешле тартыкларны төсле фишкалар белән билгеләү. *Лалә* сүзенең моделен анализлау. *Зифа* сүзенең моделен анализлау. *Зифа* сүзе белән «Тере модельләр» уены. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 59–60.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Лалә, Зифа; үтүк, карбыз, кит, скрипка, көнбагыш, пычкы, әтәч, мәче, чия сүзләренә аваз анализы ясау.		
30.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны төсле фишкалар белән билгеләү.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартыкларны төсле фишкалар белән билгеләү күнекмәләрен ныгыту. Бирелгән аваз кергән сүзләр уйлап әйтү, сөйләмнәрен баету. Танып белү процессына кызыксынуларын үстерү. *Бака, кәҗә* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Игътибарлы бул!» уены. *Бака* сүзенә аваз анализы ясау. *Кәҗә* сүзенә аваз анализы ясау. *Бака* һәм *кәҗә* сүзләренең модельләрен чагыштыру. «Сүзне уйлап әйт» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 61.
31.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны төсле фишкалар белән билгеләү.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартыкларны төсле фишкалар белән билгеләү күнекмәләрен ныгыту. Тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүзләрнең модельләрен чагыштыра белүләрен камилләштерү. Әйләнә-тирә чынбарлыктагы предметларның һәм күренешләрнең	«Игътибарлы бул!» уены. *Ләлә* сүзенә аваз анализы ясау. *Ләлә* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Ләлә* сүзенең моделен «*лалә*» сүзенең моделенә үзгәртү. «Сез беләсезме, лалә – ул...». Яңа мәгълүмат ишетеп кабул итү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 62–63.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		уңай һәм тискәре якларын күрә белү сәләтен үстерү. *Ләлә, лалә, мәрҗән, үтүк, кулчатыр, кәҗә, бәрәңге, бака, ат, пальма, туп* сүзләренә аваз анализы ясау.		
32.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Рәсемдәге сүзләрнең беренче авазларыннан яңа сүз төзи белү, бирелгән авазга сүзләр сайлап алу, үз-үзеңне тикшерү күнекмәләрен камилләштерү. Күмәк әңгәмәдә катнашу теләге уяту. Сорауларга җавабыңны дәлилли белү. *Аккош, лампа, карбыз, алма (алка), әтәч, лимон, кәҗә, инә (Әлки)* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Алка* сүзенә аваз анализы ясау. *Алка* сүзе белән «Тере модельләр» уены. Яңа мәгълүмат: «Сез беләсезме? – Татарстанда 43 район бар: Арча, Әтнә, Яшел Үзән, Мамадыш... Шуларның берсе – Әлки районы...» *Алка* сүзенең моделен *Әлки* сүзенең моделенә үзгәртү. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. «Йорт төзибез» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 64–65.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
33.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүзләрдә (исемнәрдә) беренче авазны аерып алу күнекмәләрен ныгыту. Сүз белән модельне үзара бәйли белү. Сүзләрдә бертөрле авазларны табып әйтә белү күнекмәләрен ныгыту. Үтәлгән биремнәргә үзара контроль ясарга өйрәнү. *Шарф, арба, шар, роза, ипи, китап, алма, күз* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Минем исемем ничек?» уены. *Шарф* сүзенең моделен тикшерү. *Шарф* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Арба* сүзенә аваз анализы ясау. Модельне тикшерү. Модельләре буенча *шарф* һәм *арба* сүзләрен чагыштыру. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 66–67.
34.	Бирелгән авазлар моделе буенча сүзләр сайлап алу. Бер төрле әйтелә һәм төрле мәгънә белдерә торган сүзләрне куллану.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүзнең авазлар составы белән аның моделенең бәйләнешен күрергә, авазлар составына туры килгән модельне сайлап ала белергә өйрәтү. Татар телендәге сүзләрдә һәм рус теленнән кергән сүзләрдә **[о]** авазының әйтелешендәге үзенчәлекне үзләштерү.	*Корт* сүзенә аваз анализы ясау. Сүзнең моделен тикшерү. *Корт* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Торт* сүзенә аваз анализы ясау. Сүзнең моделен тикшерү. *Корт* һәм *торт* сүзләрен чагыштыру. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 68–69.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
		Фикер йөртү, үз җавабыңны дәлилле аңлату күнекмәләрен формалаштыру. *Корт, торт, чана, кәҗә, чыршы, акча* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Корт* сүзенең күпмәгънәле булуы аңлатыла (бал корты, агач корты, алма корты; ашый торган корт – озак итеп пешерелгән эремчек).	
35.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау. Бирелгән авазлар моделе буенча сүзләр сайлап алу.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүзнең авазлар составы белән аның моделенең бәйләнешен күрергә, авазлар составына туры килгән модельне сайлап ала белергә күнектерү. Үзләштергән белемнәрен кулланып, үз фикерләрен дәлилле әйтеп бирә белү күнекмәләрен үстерү. *Клоун, гөмбә, кар, сыр, душ, мәк, күл, фил* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Клоун* сүзенә аваз анализы ясау. *Гөмбә* сүзенә аваз анализы ясау. *Гөмбә* сүзе белән «Тере модельләр» уены. «Сез беләсезме, гөмбә – ул...». Яңа мәгълүмат ишетеп кабул итү. «Модель буенча сүзне әйт» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 70–71.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
36.	Сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзләрдә бертөрле авазларны таба белү, артикуляция һәм яңгырашлары буенча якын торган авазларны чагыштыра белү күнекмәләрен ныгыту. Балаларда фонематик ишетү һәм игътибарлылык булдыру. *Тел, сер, тукран, тамчы, тычкан, тиен, тәлинкә, трактор* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Тел* сүзенә аваз анализы ясау. *Тел* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Сер* сүзенә аваз анализы ясау. *Тел* һәм *сер* сүзләрен чагыштыру. «Кем күбрәк сүз әйтә?» уен-ярышы.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 72–73.
37.	Сүзләргә аваз анализы ясау. **[ы]** авазының үзенчәлеген үзләштерү.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүзләрнең модельләрен чагыштыра белүләрен камилләштерү. Татар телендәге сүзләрдә һәм рус теленнән кергән сүзләрдә **[ы]** авазының әйтелешендәге үзенчәлекне үзләштерү. Предметның кемнеке булуын белдергән сүзләрне сөйләмдә актив һәм урынлы куллана белүләренә ирешү. *Ылыс, ыргак, чыбыркы, сыбызгы, чыршы, сыр* сүзләренә аваз анализы ясау.	Р. Миңнуллинның «Ыргак» шигырен тыңлау. *Ыргак* сүзенә аваз анализы ясау. *Ыргак* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Ыргак* һәм *сыр* сүзләрен чагыштыру. «Бу әйбер кемнеке?» уены. (Бу күзлек әби**неке**, бу түбәтәй бабай**ныкы** һ. б.). Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 74–75.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
38.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Бирем буенча сүзнең моделен үзгәртергә өйрәнү. Сүзләрнең модельләрен чагыштыра белүләрен камилләштерү. Балаларда фонематик ишетү һәм игътибарлылык тәрбияләү. *Ипи, имән, итек, иләк, чиләк, шикәр, песи, чеби, сохари, инә* сүзләренә аваз анализы ясау.	Икмәк турында кыскача мәгълүмат бирү. *Ипи* сүзенә аваз анализы ясау. *Ипи* сүзе белән «Тере модельләр» уены *Ипи* сүзенең моделен *апа* сүзенең моделенә үзгәртү. *Ипи* һәм *апа* сүзләрен чагыштыру. «Дусларга үз рәсемнәрен табарга булыш» уенкүнегүе. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 76–77.
39.	**[й]** авазы белән таныштыру.	Сүзләргә аваз анализы ясарга өйрәтү, **[й]** авазы белән таныштыру. Ике сүзнең моделе буенча чагыштыру анализы ясарга өйрәтү. Бирелгән авазга тәмамланган сүзләрне сайлап ала белүләрен ныгыту. Балаларда бер-берсен игътибар белән тыңлый һәм дөрес итеп сөйли белүгә омтылыш тәрбияләү. *Май, майка* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Май* сүзенә аваз анализы ясау. **[й]** авазы белән таныштыру. *Майка* сүзенә аваз анализы ясау, *майка* сүзенең моделен тикшерү. *Май* һәм *майка* сүзләрен чагыштыру. *Майка* сүзе белән «Тере модельләр» уены. *Нишли?* дигән сорауга сүзләр уйлап әйтү *(уйный, укый, саный һ.б.).*	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 78.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
40.	**[йу]** һәм **[йү]** авазларының үзенчәлеген өйрәнү.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүз башында килгән **[й]** авазы турында аңлату. **[й]** авазыннан башланган сүзләр уйлап әйтү. Төрле сүз төркемнәрен кулланып төзегән җөмләләрдән коллектив хикәя төзү күнекмәләрен үстерү. *Йорт, юкә* сүзләренә аваз анализы ясау.	Йорт турында шигырь тыңлау. *Йорт* сүзенә аваз анализы ясау. *Юкә* сүзенә аваз анализы ясау. «Сүзләр уйлап әйт» уены. «Керпегә энәләр ни өчен кирәк?» дигән темага күмәк хикәя төзү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 79.
41.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау.	Сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Аваз сүз башында яки уртада килгән очракта аның урынын билгели белү күнекмәләрен ныгыту. *Юрган, йод, йолдыз, курай, йөзек, яшен, чия, ябалак, каймак, йомгак* сүзләренә аваз анализы ясау.	*Юрган* сүзенә аваз анализы ясау. Сүзнең моделен тикшерү. *Юрган* сүзе белән «Тере модельләр» уены. Схемаларда **[й]** авазының урынын билгеләү. «Сүзләр уйлап әйт» уены. «Сез беләсезме, йокы – ул...»	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре №1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 80–81.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
42.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау.	Модельдә сузык авазларны, калын һәм нечкә әйтелешле тартык авазларны аерып күрсәтеп, сүзләргә аваз анализы ясау күнекмәләрен ныгыту. Сүзнең моделен тикшерү һәм үзгәртү буенча күнегүләр эшләү. Эш барышында башкарылган гамәлләрне эзлекле һәм тәфсилләп сөйләү күнекмәләрен ныгыту. *Күзлек, эт, бер, яшен* сүзләренә аваз анализы ясау.	«Гадәти булмаган күзлек» турында хикәя уйлап сөйләү. *Күз* сүзенә аваз анализы ясау. *Күз* сүзенең моделен тикшерү. *Күз* сүзенең моделен *күзлек* сүзенең моделенә үзгәртү. *Күзлек* сүзе белән «Тере модельләр» уены. «Модель буенча сүзне әйт» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 1. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 82–83.
43.	**А, а** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны.	**А, а** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Әдәби әсәрләрне ишетеп кабул итү күнекмәләрен үстерү. Балаларда иптәшләренең җаваплары белән килешү яки килешмәүне дусларча әйтеп бирә белү күнекмәләрен формалаштыру. *Алсу, алма.*	Тәрбияче тарафыннан укылган шигъри юлларны тыңлау. *Алма* һәм *Алсу* сүзләренә аваз анализы ясау. *Алма* һәм *Алсу* сүзләренең модельләрен чагыштыру. **А, а** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны белән таныштыру. Фишканы «**а**» хәрефенә алыштыру. *Алсу* сүзе белән «Тере модельләр» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 4–5.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
44.	**А, а** хәрефенең язылышы	**А, а** хәрефен язуда күрсәтү күнекмәсен формалаштыру. Бирелгән аваз буенча сүзләр уйлап әйтү күнекмәләрен булдыру. Кул чугын һәм бармакларны язуга әзерләү. *Алма, арба, ат; шар, балык, шалкан, маймыл, бака, курчак; бака, алма, арба.*	«**А** хәрефе нәрсәгә охшаган?» уен-биреме. Рәсемне аңа туры килгән схема белән тоташтыру. Рәсемдәге предметларны төркемләү. «Минем исемем ничек?» дидактик уены. **А, а** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 6–7.
45.	**Ә, ә** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны.	**Ә, ә** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Авазларны танып белү күнекмәләрен үстерү. Танып белү процессына карата кызыксыну уяту. *Мәк, Әминә.*	Ә. Бикчәнтәеваның Туп» шигырен тыңлау. *Мәк* һәм *Әминә* сүзләренә аваз анализы ясау. **Ә, ә** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны белән таныштыру. Фишканы **ә** хәрефенә алмаштыру. *Әминә* сүзе белән «Тере модельләр» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 8–9.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
46.	**Ә, ә** хәрефенең язылышы.	**Ә, ә** хәрефен язуда күрсәтү күнекмәсен формалаштыру. Бирелгән схема буенча сүзләр сайлый белүне ныгыту. Кул чугын һәм бармакларны язуга әзерләү. Үз гаиләләренә карата җылы хисләр уяту өчен җирлек тудыру. *Гаилә, әби, әти, әни, әлифба, әтәч, мәк, имән, күбәләк, әтәч, кәҗә, энә, төймә, кәҗә.*	Гаилә турында кыскача әңгәмә үткәрү. Р. Миңнуллинның «Әтәч» шигырен тыңлау. «Сез беләсезме? Әтәч – ул...». Яңа мәгълүматны ишетеп кабул итү. Рәсемне аңа туры килгән схема белән тоташтыру. **Ә, ә** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 10–12.
47.	**У, у** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны.	**У, у** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. «Аваз» һәм «хәреф» төшенчәләрен урынлы куллана белү күнекмәләрен ныгыту. Балаларда күмәк эшчәнлектә актив катнашу ихтыяҗы тудыру. *Туп, туплар*, *тукран.*	«Бер һәм күп» (туп белән уен). *Туп* һәм *туплар* сүзләренә аваз анализы ясау. Телкөрмәкләндергеч тыңлау. Текстта **[у]** авазының санын билгеләү. *Тукран* сүзенә аваз анализы ясау. *Туплар* һәм *тукран* сүзләренең моделен чагыштыру. **У, у** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын билгеләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 13–14.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
48.	**У, у** хәрефенең язылышы.	Басма **У, у** хәрефен язуда күрсәтү күнекмәсен формалаштыру. Бирелгән схема буенча сүзләр сайлый белү күнекмәләрен үстерү. Бирелгән аваз буенча сүзләр уйлап әйтү күнекмәләрен булдыру. Балаларда яңа белемнәр алу омтылышы уяту. *Умарта, урындык, умырзая, укучы, тукран, суган, курчак, укучы, дару, бозау.*	Сүздә авазның урынын билгеләү. «Сез беләсезме? Умарта – ул...». Яңа мәгълүматны ишетеп кабул итү. *Умарта* сүзе белән «Тере модельләр» уены. **У, у** хәрефләрен язу. «Парын тап» (туп белән уен).	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 15–16.
49.	**Ү, ү** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны һәм язылышы.	Балаларны **Ү, ү** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Бер сүзнең моделен икенче сүзнең моделенә үзгәртә белү күнекмәләрен ныгыту. Балаларның хәтерен һәм игътибарын үстерү. Балаларда күп белү ихтыяҗы тудыру. *Кул, күл, сүз, сүзлек.*	*Кул* һәм *Күл* сүзләренә аваз анализы ясау. **Ү, ү** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны белән таныштыру. *Сүз* сүзенә аваз анализы ясау. *Сүз* сүзенең моделен *сүзлек* моделенә үзгәртү. «Сез беләсезме? Сүзлекләр – ул...». Яңа мәгълүматны ишетеп кабул итү. **Ү, ү** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 17–19.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
50.	**У, у** һәм **Ү, ү** хәрефләренең язылышы	Авазга тулы характеристика бирә һәм язуда дөрес күрсәтә белү күнекмәләрен формалаштыру. Калын һәм нечкә сузык авазларга карап, тартык авазларның үзгәрешен күзәтү. Чагыштыра белү күнекмәләрен үстерү. Татар халык мәкальләрен белү, урынлы куллану ихтыяҗы тудыру. *Гармун, күлмәк, бозау, укучы, үтүк, үлчәү, курчак, кәтүк, автобус, Шүрәле, күбәләк, күркә.*	Ук белән күрсәтелгән шакмакка тиешле хәрефне кую. Кроссворд чишү. «Игътибарлы бул!» уены. «Көн-төн» уены. Соңгы авазны үзгәртеп, яңа сүз әйтү. Мәкальнең мәгънәсен аңлатып бирү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 20–21.
51.	**И, и** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны	**И, и** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Тизәйткечләрне ишетеп аңлау күнекмәсен булдыру. Балаларда эшләнгән эшкә, үз-үзеңә контроль ясый, бәя куя белү күнекмәләрен үстерү. *Әни, Иркә, дәү әни.*	Тизәйткечне тыңлау. «Нинди сүз кайсы схемага туры килә?» биреме. **И, и** хәрефләре белән таныштыру. *Иркә* сүзе белән «Тере модельләр» уены. Фишканы хәрефкә алмаштыру. «Синең исемеңдә **[и]** авазы бармы?» уены. «Сүзләр чылбыры» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 22–23.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
52.	**И, и** хәрефенең язылышы.	**И** хәрефен язарга өйрәтү. Авазга тулы характеристика бирүне таләп итүче биремнәрне үтәү күнекмәләрен камилләштерү. Бирелгән үрнәкне өйрәнү һәм кулланышка кертү күнекмәсен формалаштыру. *Фил, җиләк, суган, әлифба, үлән, тузганак; ипи, иләк, чия, кишер, чиләк, читек, әби, песи, ипи, чеби.*	Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү. Рәсемдәге предметларны төркемләү. «Үз өеңне тап» уены. Бирелгән модель буенча сүзләр уйлап әйтү. **И, и** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 24–26.
53.	**Ы, ы** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны.	**Ы, ы** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Авазның сүздәге урынын билгеләү күнекмәләрен ныгыту (сүз башында, уртасында, ахырында). Башкарылган эшләр хакында эзлекле, тулы итеп сөйләп бирә белү күнекмәләрен үстерү. Игътибар белән тыңлау, иптәшләрен кабатламыйча үз фикерен кыю итеп әйтеп бирү теләге тудыру. *Чыршы, ылыс, ыргак; сыр, башлык, тычкан, балыкчы, кыш, сабын, мылтык, балыкчы, кайчы.*	«Ылыс исе бөркеп тора...» шигъри юлларын тыңлау. *Ылыс* һәм *чыршы* сүзләренә аваз анализы ясау. **Ы, ы** хәрефе белән таныштыру. Фишканы хәрефкә алыштыру. «Модель буенча сүзләрне уйлап әйт» уен-ярышы. Рәсемне аңа туры килгән схема белән тоташтыру.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 27–29.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
54.	**Ы, ы** хәрефенең язылышы	Кулны дәфтәр битендә бирелгән үрнәк буенча хәрәкәтләндереп, басма **Ы** хәрефен язарга өйрәтү. «Аваз» һәм «хәреф» төшенчәләрен үзара бәйли белү күнекмәләрен ныгыту. Тарката белү һәм образлы фикер күнекмәләрен үстерү. Балаларның кызыксынучанлыгын, яңа белемнәр алуга омтылышын үстерү. *Сарык, тычкан, дуңгыз, тавык.*	**Ы, ы** хәрефләрен язу. «Игътибарлы бул!» уены. «Көн-төн» уены. Ук белән күрсәтелгән шакмакка тиешле хәрефне кую. «Сүзләр чылбыры» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 30–31.
55.	**Э, э** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны.	**Э, э** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Нечкә һәм калын тартык авазлардан соң килүче сузык авазларның дөрес язылышын аңлату. Тарката белү һәм образлы фикер күнекмәләрен үстерү. Балаларның иҗади сәләтләрен үстерү. *Энә, элмәк.*	«Элгеч, биек...» шигъри юлларын тыңлау. *Энә* һәм *элмәк* сүзләренә аваз анализы ясау. **Э, э** хәрефләре белән таныштыру. *Элмәк* сүзе белән «Тере модельләр» уены. «Үз өеңне эзләп тап» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 32–33.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
56.	**Э, э** хәрефенең язылышы	Кулны дәфтәр битендә бирелгән үрнәк буенча хәрәкәтләндереп, басма **Э, э** хәрефен язарга өйрәтү. Аваз белән хәрефнең бәйләнешен ныгыту. Игътибарлылык һәм хәтер үсеше өчен җирлек булдыру. Яңа мәгълүматны кабул иткәндә балаларның активлык күрсәтү сәләтләрен үстерү. *Эт, эссе, энә, этаж, экран.*	Р. Миңнуллинның «Эт миңа тел күрсәтә» шигырен тыңлау. «Сез беләсезме? Эт – ул...». Яңа мәгълүматны ишетеп кабул итү. *Эт* һәм *эссе* сүзләренә аваз анализы ясау. **Э, э** хәрефләрен язу. Кроссворд чишү. «Нәрсә артыннан нәрсә килә?» уен-биреме.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 34–36.
57.	**О, о** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны	**О, о** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Схемалар белән мөстәкыйль эшли белү күнекмәләрен булдыру. Җитезлек, зирәклек сыйфатлары үсеше өчен җирлек тудыру. Балаларның кызыксынучанлыгын, яңа белемнәр алуга омтылышын үстерү. *Оркыя, орчык, тоз, борчак, оекбаш, оя, ботак, торна, кояш, вагон, Буратино, радио.*	«Орчык әйләнә зырылдап...» шигъри юлларын тыңлау. *Орчык* сүзенә аваз анализы ясау. *Тоз* сүзенә аваз анализы ясау. **О, о** хәрефе белән таныштыру. *Орчык* һәм *борчак* сүзләрен чагыштырып анализлау. Рәсемне аңа туры килгән схема белән тоташтыру. **О, о** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 37–40.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
58.	**Ө, ө** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны.	**Ө, ө** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Чагыштыра белү күнекмәләрен ныгыту. Сөйләмдә антоним сүзләрне актив кулланууларына булышлык итү. Балаларның иҗади сөйләмнәрен үстерү. *Төлке, көн, төн.*	«Төлке белән Торна» әкиятенең ахырын үзең-чә уйлап чыгар» биреме. *Төлке* сүзе белән «Тере модельләр» уены. «Киресен әйт» уены. *Көн* һәм *төн* сүзләренә аваз анализы ясау. **Ө, ө** хәрефләре белән таныштыру. **Ө, ө** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 41–43.
59.	**О** һәм **ө** хәрефләренең язылышы.	Узган материалны кабатлау. «Аваз» һәм «хәреф» төшенчәләрен үзара бәйли белү күнекмәләрен ныгыту. Тулы җөмләләр белән үз фикереңне кыю белдерә белү күнекмәләре үсеше өчен җирлек булдыру. Балаларда эшләнгән эшкә, үзүзеңә контроль ясый һәм гадел бәя бирә белү ихтыяҗы уяту. *Сөт, балан, торна, өстәл, гөмбә.*	Кроссворд чишү. «Парын тап» уены. «Игътибарлы бул!» уены. «Көн-төн» уены. Ук белән күрсәтелгән шакмакларга тиешле хәрефләрне (*а-ә, у-ү, ы-э, о-ө*) кую.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б.44–48.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
60.	**Я, я** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны һәм язылышы.	Ике аваз кушылмасына тамга – **Я, я** хәрефе үзенчәлекләрен үзләштерү. Балаларда график язу күнекмәләре формалаштыру. Иҗади характердагы уен-биремнәрнең үтәлешен камилләштерү. *Кыяр, Ясминә.*	«Табышмак әйтәм, җавабын тап» уены. *Ясминә* сүзенә аваз анализы ясау. *Кыяр* сүзенә аваз анализы ясау. *Кыяр* сүзе белән «Тере модельләр» уены. **Я, я** хәрефләрен язу.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 49–51.
61.	**Ю, ю** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны һәм язылышы	Авазга тулы характеристика бирүне таләп итүче биремнәрне үтәргә өйрәтүне дәвам итү. **Ю, ю** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Басма **Ю, ю** хәрефләрен язарга өйрәтү. Балаларны Р. Миңнуллинның иҗаты белән таныштыруны дәвам итү. *Юл, юкә.*	«Аю килгән Казанга...» шигъри юлларын тыңлау. *Юл* сүзенә аваз анализы ясау. **Ю, ю** хәрефләре белән таныштыру. *Юкә* сүзенә аваз анализы ясау. *Юкә* сүзе белән «Тере модельләр» уены. **Ю, ю** хәрефен язу. «Үз өеңне эзләп тап» уены.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 52–54.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
62.	**Е, е** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны һәм язылышы.	Гади һәм катлаулы сүзләргә аваз анализы ясарга өйрәтүне дәвам итү. Балаларны **Е, е** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Ике авазны бер хәреф белән билгеләү кагыйдәсен ныгыту. Хәрефнең һәр элементына анализ (синтез) ясау. Басма **Е, е** хәрефләрен язарга өйрәтү. Танып белү процессына балаларда кызыксынучанлык уяту. *Елан, каен, тиен, саескан, киемнәр.*	«Идел елгасы – ул...» темасына әңгәмә үткәрү. *Елга* сүзенә аваз анализы ясау. *Биек яр* сүзтезмәсенә аваз анализы ясау. *Биек яр* сүзтезмәсе белән «Тере модельләр» уены. **Е, е** хәрефләрен язу. Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү.	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 55–58.
63.	**Ё, ё** хәрефе һәм аның хәрефләр кассасындагы урыны һәм язылышы.	**Ё, ё** хәрефе үзенчәлекләрен (баш һәм юл хәрефләр) һәм аның хәрефләр кассасындагы урынын үзләштерү. Ике авазны бер хәреф белән билгеләү ысулын ныгыту. Балаларда татар теленең лексикасы үзенчәлекләрен яхшы белү ихтыяҗы уяту. *Театр, оекбаш, вертолёт, сыер, самолёт.*	«Кем ни эшли?» сорауларга җавап бирү. *Актёр* сүзенә аваз анализы ясау. **Ё, ё** хәрефе белән таныштыру. **Ё, ё** хәрефләрен язу. Ук белән күрсәтелгән шакмакларга тиешле хәрефне (е, ё) кую. «Парын тап» (туп белән уен).	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 59–61.

№	Тема	Максат	Эшчәнлек төрләре	Укыту-методик әдәбият
64.	Яңа сүзләр ясау ысулын үзләштерү.	Иҗек төзү һәм уку күнекмәсен формалаштыру. Яңа сүзләр ясау ысулын үзләштерү. Сузык авазларга карап, тартык авазларның нечкәлеген, калынлыгын билгеләү принцибын кабатлау. Туган телдә сүз байлыгын арттыру. Китаплар укырга өйрәнү теләге уяту.	«Укый-яза белүче» уенбиреме. *Ил* сүзенә аваз анализы ясау. Яңа сүзләрне «уку». «Укый-яза белүче» уенының дәвамы. *Ат* сүзенә аваз анализы ясау. Яңа сүзләрне «уку». *Кул* сүзенә аваз анализы ясау. Яңа сүзләрне «уку». Дәфтәрләрдә мөстәкыйль эшләү (Г. Тукайның «Туган тел» шигыре буенча.)	*Шәехова Р.К.* Мәктәпкәчә яшьтәгеләр әлифбасы. Авазларны уйнатып: эш дәфтәре № 2. – Казан: Хәтер, 2011. – Б. 62–65.

КУЛЛАНЫЛГАН ӘДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГЕ

1. *Журова Л.Е.*, *Кузнецова М.И.* Азбука для дошкольников. Играем со звуками и словами: Рабочая тетрадь №1 для детей старшего дошкольного возраста. – М.: Вентана-Граф, 2007. – 80 с.: ил. – (Предшкольная пора).

2. *Журова Л.Е.*, *Кузнецова М.И.* Азбука для дошкольников. Играем со звуками и словами: Рабочая тетрадь №2 для детей старшего дошкольного возраста. – Москва: Вентана-Граф, 2007. – 80 с.: ил. – (Предшкольная пора).

3. *Камаева Р.З.* Дөрес сөйләшик: Мәктәпкәчә яшьтәге балаларның сөйләмендәге кимчелекләрне төзәтү һәм бәйләнешле сөйләм үстерү буенча методик кулланма. – Казан: РИЦ «Школа», 2004. – 184 б.

4. *Нурмөхәммәтова А.Ш.* Әлифба: Дүртьеллык башл. татар мәкт. 1 нче с-фы өчен д-лек / А.Ш. Нурмөхәммәтова, З.Ш.Ризванова, К.М.Зарипова. – Казан: Мәгариф, 2007. – 95 б.

5. *Русско-татарский словарь.* Под. ред. Ф.А. Ганиева.– 2-ое изд., стереотип – Москва: Рус. яз., 1985. – 736 с.

6. *Саттарова Н.Х.* Хәрефләр бәйрәме: Балалар бакчасы тәрбиячеләре өчен методик кулланма / Н.Х.Саттарова, Р.М.Миңнуллин, Л.Ш.Феоктистова. – Казан: Мәгариф, 2004. – 55 б.

7. *Татарча-русча уку-укыту сүзлеге*/ Ганиев Ф.А., Абдуллин И.А., Гатауллина Р.Г. и др. – Москва: Рус. яз., «Дигора», 1993. – 416 с.

8. *Шаехова Р.К.* Игровые технологии развития школьно-значимых функций у дошкольников. – Казань: РИЦ «Школа», 2006. – 132 с.

9. *Шаехова Р.К.* Методические рекомендации к «Программе предшкольного образования». – Казань: РИЦ «Школа», 2007. – 256 с.

10. *Шаехова Р.К.* Программа предшкольного образования. – Казань: РИЦ «Школа», 2006. – 80 с.

11. *Шәехова Р.К.* Иҗади уеннан – укуга. – Казан: Мастер Лайн, 1999. – 92 б.

Учебное издание

Шаехова Резеда Камильевна

Азбука для дошкольников

Играем со звуками и словами

Методическое пособия к рабочим тетрадям (№1 и №2)
для детей старшего дошкольного возраста

(на татарском языке)

Редакторы Р. Вафина
Компьютерда биткә салучысы Э. Уракова
Корректорлары Ә. Әхмәдуллина, Н. Габдрахманова

Оригинал-макеттан басарга кул куелды 28.12.2011.
Форматы 60x90 1/16. Офсет кәгазе.
«Times New Roman» гарнитурасы.
Шартлы басма табагы 5,5. Тиражы 1000 д. Заказ С-359.

Татарстан Республикасы «ХӘТЕР» нәшрияты.
420111. Казан, Тельман ур., 5.
Хатлар өчен: 420014. Казан, Кремль, а/я 54.
Тел.: (843) 264-67-96.

«Татмедиа» ААҖ филиалы —
«Идел-ПРЕСС» полиграфия-нәшрият комплексы.
420066. Казан, Декабристлар ур., 2.